

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021-2026

Motala kommun Version 2021-10-05

Beslutsinstans:Kommunfullmäktige

Datum: 2021-11-08

Reviderande instans:

Kommunstyrelsen

Datum:

Gäller från: 2021-11-08

Diarienummer: 20/KS 236

Paragraf:

Diarienummer:

Paragraf:

Utvecklingsplan för Motalas Landsbygder 2021-2026

Förord

Utvecklingsplanen för Motalas landsbygder är en viktig del av arbetet med vår vision för framtidens Motala. Under många år har landsbygden i stora delar av Sverige sett en långvarig avflyttning och minskad tillgång till service. Det är en utveckling vi vill, och håller på att, vända.

För att Motala ska få en levande och attraktiv landsbygd behövs både attraktiva boplatser och ett levande näringsliv. Det förutsätter en god infrastruktur både för transporter och kommunikation. Vi vill också ge ökade möjligheter för fler att starta nya företag på landsbygden och därmed få fler arbetstillfällen. Tillsammans med invånarna vill vi se till att man också kan bibehålla den service man har idag eller till och med utveckla den med hjälp av nya metoder och innovationer.

Utvecklingen av landsbygderna är en viktig faktor för utvecklingen av hela Motala kommun. Hela kommunen ska vara en bra plats att bo och leva på. Närheten till natur och rekreation är en av landsbygdernas stora tillgångar, vilket också är något många prioriterar. Därför är det viktigt att det även i framtiden finns goda möjligheter att bygga nya bostäder och ta vara på befintliga bostäder även utanför de större tätorterna.

Situationen med Covidpandemin och dess efterspel kan starkt komma att ändra förutsättningarna för landsbygderna i Motala kommun. Just det faktum att digitaliseringen tagit stora kliv framåt i takt med att fler har upptäckt förtjänster med distansarbete, kan komma att höja intresset för boende på landsbygden. Detta givetvis under förutsättning att infrastrukturen med fiberutbyggnaden utvecklas i samma takt.

Motalas kommunvision om den öppna, stolta och nyskapande sjöstaden ska bli verklighet också på landsbygderna. Då vill vi utveckla dialogen och ta vara på det lokala engagemanget som vi förknippar med våra landsbygder. Tillsammans kan vi åstadkomma en hållbar framtid som vi alla kan vara stolta över!

Kommunstyrelsens ordförande

Innehållsförteckning

Förord	1
Sammanfattning	3
1. Inledning.....	4
Syfte.....	4
Tre geografiska områden – en kommun.....	4
Landsbygden - en tillgång för hela kommunen.....	4
Vad är landsbygd?	4
Framväxten av utvecklingsplanen	6
Tidigare Utvecklingsplan landsbygd 2015-2020	6
Utvärdering av Utvecklingsplan landsbygd 2015-2020.....	6
2. Tidigare ställningstagande och statistik.....	8
RUP 2030 och insatsprogram för utveckling av Östergötlands landsbygd.....	8
3. Finansiering	10
EU och Landsbygdsprogrammet 2014-2020.....	10
Leader som metod och verktyg	10
Statliga medel – Stöd för landsbygdsutveckling	11
4. Visioner för Motala – land och stad	13
Beskrivningar av Motalas landsbygd	13
Teoretiska utgångspunkter.....	14
Sjöstadsbegreppet.....	15
Borensberg – den lilla sjöstaden vid Göta Kanal	16
Motala – den öppna, stolta och nyskapande sjöstaden.....	17
5. Målsättningar	18
Målbild för år 2026.....	18
6. Tematiska områden	22
Tema 1: Bo och leva på landsbygden.....	22
Tema 2: Värdskap och upplevelser på landsbygden	23
Tema 3: Entreprenörskap och företagande på landsbygden.....	26
Tema 4: Attraktiv och hållbar landsbygd	27
Tema 5: Motala i omvärlden	29
7. Aktiviteter 2021-2026.....	32
Tema 1: Bo och leva på landsbygden.....	32
Tema 2: Värdskap och upplevelser på landsbygden	33
Tema 3: Entreprenörskap och företagande på landsbygden.....	34
Tema 4: Attraktiv och hållbar landsbygd	34
Tema 5: Motala i omvärlden	35
8. Motala kommuns serviceplan för kommersiell service	36
9. Motala kommuns samverkansplattform för landsbygdsutveckling.....	41

Sammanfattning

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder är en förnyad version för att bidra till utveckling på landsbygden och de mindre tätorterna. Denna plan kompletterar *Utvecklingsplan Borensberg* och *Utvecklingsplan Motala*, samt den nya *Översiktsplanen för Motala kommun* och utgör en viktig del i riktning mot kommunvisionen *Den öppna, stolta och nyskapande sjöstaden*.

Processen för revideringen av denna utvecklingsplan inleddes 2018 då projektet *Service i samverkan* gjorde en grundlig analys över läget och tillståndet på vår landsbygd. Detta skedde genom flera möten med samtliga lokala utvecklingsgrupper tillsammans, och var och en för sig. Det var viktigt i det inledande skedet att få en tydlig bild av medborgarnas åsikter och förväntningar på framtiden.

Planens disposition är enkel och det ska vara lätt att följa strukturen. Den inleds med en beskrivning av vår landsbygd idag och går vidare till vilken målbild vi vill uppnå fram till 2026. Därefter behandlas fem tematiska områden lite grundligare och sedan presenteras de konkreta handlingar eller åtgärder som föreslås för att uppnå målbilden. Planen innehåller också tips och exempel på olika finansieringsmöjligheter i projektform, liksom en Serviceplan för kommersiell service på landsbygden i Motala kommun.

Det kanske allra viktigaste inslaget i utvecklingsplanen är det sista kapitlet som beskriver Motala kommuns samverkansplattform för landsbygdsutveckling. Där lägger planen stor vikt vid hur dialogen mellan landsbygdens aktörer och kommunen ska fungera i framtiden. Det är viktigt att Motala kommun för en tät och konstruktiv dialog med våra medborgare, företag och föreningar på landsbygden. Det är viktigt att lyssna och värdera alla synpunkter och förslag och behandla dem med respekt. Våra medborgare måste få känna att de har möjlighet att påverka utvecklingen i sin hembygd. Samverkansplattformen är också ett resultat av vårt gemensamma arbete i projektet *Service i samverkan*.

Kommunfullmäktige har fastställt Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021-11-08.

1. Inledning

Motala kommuns tidigare landsbygdsprogram omfattade åren 2015-2020. Programmet utvärderades kontinuerligt och i augusti 2020 startade arbetet med att ta fram en ny plan eller ett nytt program för perioden fram till och med år 2026. Parallellt med detta arbete har kommunen också tagit fram en ny digital översiktsplan som beräknas beslutas under 2022 och ha en målbild fram till år 2040.

Syfte

Syftet med utvecklingsplanen är att prioritera utvecklingsområden och utvecklingsarbete som ger oss förutsättningar att skapa en långsiktigt hållbar utveckling för hela Motala kommun. Planen ska även stimulera till en kraftsamling för landsbygdsutveckling inom kommunens egen organisation men också i en bred samverkan mellan ideella organisationer och det privata näringslivet. Att utveckla mötesformer och forum för dialog mellan stad och land är prioriterat.

Tre geografiska områden – en kommun

I Motala kommun bedrivs sedan flertalet år ett stort utvecklingsarbete med inriktning på att utveckla hela kommunen. För Motala stad finns sedan oktober 2014 en antagen stadsvision som sträcker sig fram till år 2030. För Borensberg finns en s.k. förstärkt översiktsplan som också blickar en bra bit in i framtiden, med en tillväxtvision som blickar fram mot år 2035-2040. Utvecklingsplan Landsbygd är det tredje fundamentet för kommunen och kompletterar utvecklingssträvanden som finns i de övriga två visionsdokumenten och handlingsplanerna. En samlad vision för kommunen har tagits fram under 2015.

Landsbygderna - en tillgång för hela kommunen

Landsbygderna fyller många funktioner i vårt samhälle. Landsbygderna rymmer många olika miljöer för boende och ger förutsättningar för produktion av livsmedel, energi och andra råvaror. I ett tillväxtperspektiv finns det goda förutsättningar för växande i mindre tätorter och på själva landsbygden. Här finns det möjligheter för utveckling av företag, inte minst inom de gröna näringarna och besöksnäringen. Landsbygderna innehåller många platser för fritid och rekreation. Kort sagt finns det betydande värden som kan tillgodoses med en levande och utvecklande landsbygd.

Vad är landsbygd?

I det förra programmet definierades landsbygd som den del av Motala kommun som ligger utanför Motala tätort. Programmet följde därmed den definition som Leader hade, med innebörd att alla tätorter med mindre än 3 000 invånare och landsbygden däromkring, är landsbygd. I det här programmet har vi valt att behandla frågor som gäller alla mindre tätorter och landsbygden däromkring, med undantag av Borensberg och Motala stad. Skälet är som framgått att det finns politiskt antagna visioner och program för dessa två större orter. Dessutom omfattar EU:s landsbygdsprogram numera orter med upp till 20 000 invånare.

Region Östergötland har i sitt insatsprogram för landsbygden valt att beskriva landsbygdens olika förutsättningar på ett lite annorlunda sätt. Regionens insatsprogram pekar på att landsbygdens utvecklingsförutsättningar inte är entydiga. Region Östergötland anser därför att det finns anledning att dela upp den östgötska landsbygden och se på de särskilda utmaningar och möjligheter som finns i olika delar, och att tillämpa olika strategier i utvecklingsarbetet.

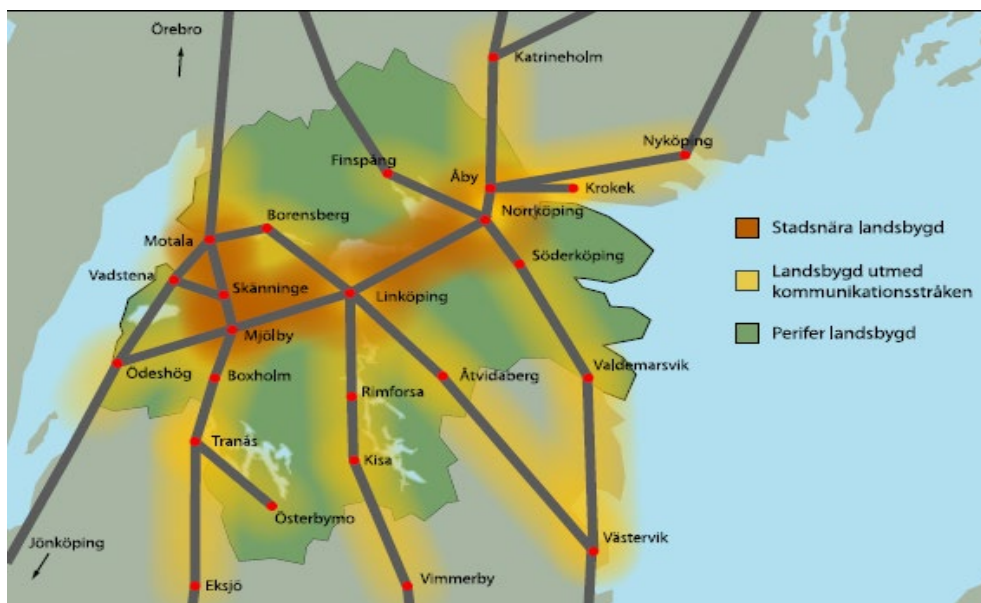
Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021 - 2026

Skillnaderna mellan olika landsbygdsområden är relativt stora menar regionförbundet och gör en indelning där man karaktäriserar tre typområden:

- Landsbygden i de stora städernas närhet
- Landsbygden utmed ”stråken”
- Landsbygden i regionens geografiska periferi

På landsbygden runt de större städerna är de boendes villkor i stort samma som för städernas invånare anser regionen. ”Oftast är det stadens arbetstillfällen och service man replierar på” och man har sökt sig till den boendemiljö som landsbygden representerar. Inom denna del av landsbygden finns stora möjligheter att en ökande utflyttning från städer medverkar till att den här delen av landsbygden kan växa, vilket ställer krav på offentlig service och kommunikationer.

Landsbygden utmed stråken och de mindre tätorterna har också förutsättningar att utvecklas till attraktiva lägen för boende menar regionen. Pendlingsmöjligheterna är ganska goda och avstånden relativt korta. För att kunna påverka utvecklingen i en positiv riktning krävs det enligt Region Östergötland en medveten planering och insatser för att upprätthålla närservicen, öka tätorternas attraktivitet som bostadsorter och ytterligare stärka pendlingsmöjligheterna in mot regionens centrala delar.

Landsbygdens tre olika typområden (Region Östergötlands bild av länet)

Landsbygden i regionens geografiska periferi, bl.a. skärgården och de norra delarna av regionen, har sedan länge haft en befolkningsminskning. Region Östergötland menar att de stora avstånden till städerna gör dessa områden mindre intressanta för personer som arbetar i de större städerna (finns naturligtvis undantag). Den bofasta befolkningen är viktig ur många aspekter och bidrar till att upprätthålla en levande landsbygd och skärgård, samtidigt som de skapar förutsättningar för arbetstillfällen inom besöksnäringen. Den senare har också en potential att växa och ge fler sysselsättning.

Vad är då viktiga förutsättningar för att städer, men framför allt mindre tätorter ska växa?

Framväxten av utvecklingsplanen

Under 2015 intensifierades de första kontakterna mellan kommunens utvecklingsstrateg, med fokus på landsbygdsutveckling, och de lokala utvecklingsgrupper som finns i Motala kommun. Parallellt påbörjades arbetet med att stimulera och engagera landsbygdens företag och organisationer till att nyttja möjligheterna som gavs i den pågående programperioden för EU:s landsbygdsprogram (2014-2020). Nu står EU åter inför en ny programperiod där Motala kommun i högsta grad vill vara med och påverka inriktningen. Det senare har fördjupat dialogerna om strategier för EU:s landsbygdsprogram som i sin tur medfört att dialogerna bidragit till att sätta fokus på vad vi tillsammans behöver göra i Motala kommun för att utveckla ett nytt program/ny plan. Sammantaget kan vi redan inledningsvis konstatera att det är centralt för människor, företag och föreningar på landsbygderna att ha en bra dialog med det offentliga Motala, inte minst kommunen, och att ha ett respektfullt utbyte som gynnar alla parter. Det finns ett mycket stort engagemang på landsbygderna och i de mindre tätorterna som, tillsammans med kommunens insatser, kan stimulera till att fler väljer att bo på landsbygden, fler företag växer och etablerar sig där och allt fler människor söker sig till landsbygderna för aktiviteter av olika slag.

I arbetet med framtagandet av Utvecklingsplanen för Motalas landsbygder 2021-2026 har två dialogmöten med landsbygdens aktörer och intressenter genomförts under hösten 2020. Dessutom har planen varit ute på remiss hos såväl den politiska arbetsgruppen för landsbygdsutveckling samt hos de lokala utvecklingsgrupperna. Motala kommun har också haft förmånen att få vara en av elva kommuner i det riksomfattande projektet med *Hela Sverige ska leva* som projektägare. Projektet med rubriken **Service i samverkan** har inneburit täta kontakter mellan kommunen och de lokala utvecklingsgrupperna, och har mynnat ut i en samverkansplattform som kommer att underlätta relationerna för framtiden.

Tidigare Utvecklingsplan landsbygd 2015-2020

Mål för planen

I den tidigare planen framhöll Motala kommun att man skulle arbeta för en positiv landsbygdsutveckling, vilket också innebar utveckling av tätorterna till ännu mer attraktiva bostadsorter. En proportionell befolkningsökning jämfört med Motala tätort sågs som ett lämpligt mål. Förutom detta handlade målen om utveckling av det lokala näringslivet, sysselsättning och att slå vakt om grundläggande behov av service.

I planen beskrevs ett antal möjliga åtgärder och aktiviteter, men väldigt få preciserades i vad som skulle göras. Åtgärder handlade om bostadsbyggande i Borensberg och planberedskap i de övriga mindre tätorterna inkl. förutsättningar för nybyggnation. Det fanns några åtgärder kopplade till landsbygdsföretag och att se över möjligheterna till att understödja företagandet på olika sätt bland annat genom att se över möjligheterna till konkurrensutsättning.

Utvärdering av Utvecklingsplan landsbygd 2015-2020

En utvärdering av *Utvecklingsplan landsbygd* har gjorts kontinuerligt under perioden 2015-2020 och använts av de lokala utvecklingsgrupperna som ett inspirations- och utbildningsmaterial.

Utvärderingen pekar på ett antal förbättringsområden som i punktform kan beskrivas på följande sätt:

- Kännedom om Utvecklingsplan landsbygd kan bli mycket bättre hos tjänstemän och politiker inom kommunen.

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021 - 2026

- Det finns ett antal önskemål och behov som tas upp i utvärderingen om t.ex. pendlingsstation i Godegård, bostäder i mindre tätorter, samordning av insatser och stöd till landsbygdens aktörer m.m.
- En ny utvecklingsplan som ska vara långsiktig, och det ska avsättas medel för genomförandet.
- Utvärderingen pekar på bygdepengens betydelse, som en liten gest med stort symbolvärde. Den beskrivs också som ”en liten pott medel att användas utan detaljerad styrning och kan vara till stor nytta”.
- En aktiv dialog behöver föras med olika forum såsom t.ex. de lokala utvecklingsgrupperna, och det är viktigt att förslag och idéer som tas upp i dialogerna får en återkoppling kring vad kommunen kan och inte kan genomföra.
- Insatser för att stödja och stärka engagemanget hos aktörer på landsbygden är viktigt.
- Varje målsättning ska följas av konkreta åtgärder/aktiviteter, och det är viktigt att kommunicera ut vad som händer.
- En resurs som kan agera operativt som en ”bro mellan de olika aktörerna” och som kan gå in med handgripligt stöd behövs.

Grepstad gårdsbutik

2. Tidigare ställningstagande och statistik

Den tidigare utvecklingsplanen för landsbygden följs av en ny plan. Vi har valt att spegla tidsperioden fram till och med år 2026. I och med detta finns det goda möjligheter att hinna ta fram ett förnyat program i inledningen av nästkommande mandatperiod.

Motala kommun har en omfattande landsbygd med ett stort antal mindre tätorter. De flesta orter har haft en minskande befolkning om man tittar historiskt från 1990 och framåt. I tabellen nedan har vi en sifferserie över närmare 30 år. Totalt sett bor ca 28 procent av Motalas befolkning i mindre tätorter och på landsbygden.

Motalas befolkning fördelat på större och mindre tätorter.

Ort/ samhälle	1990	1995	2000	2005	2010	2013	2016	2019	2020
Fågelsta	317	311	317	295	271	263	257	269	277
Österstad	335	365	352	365	348	333	353	339	334
Korskrog	126	125	121	112	111	112	113	115	115
Fornåsa	403	422	443	460	437	431	460	426	428
Älvan	255	251	250	229	236	219	212	227	230
Karlsby	163	134	140	136	148	146	152	149	162
Klockrike	263	283	261	249	246	258	278	278	284
Medevi	112	109	109	96	93	90	91	86	80
Västanvik	160	172	187	226	220	194	203	197	207
Bona	156	119	86	101	93	93	100	97	86
Nykyrka	463	491	479	454	452	416	426	432	431
Godegård	249	234	219	229	231	206	199	196	195
Degerön	123	101	92	98	81	92	103	113	109
Varv	247	251	272	241	242	217	227	216	212
Tjällmo	632	605	552	572	551	548	544	530	518
Fivelstad	87	73	72	64	61	61	51	62	60
Borensberg	2 837	2 802	2 696	2 745	2 926	2 897	3 033	3 178	3 173
Motala	29 464	30 573	30 011	29 689	29 758	30 347	31 152	31 488	31 474

Det är mycket viktigt att notera att det bor **5 364** personer på landsbygden mellan alla tätorter och småorter, som alltså inte finns med i ovanstående tabell. Det motsvarar 12% av kommunens befolkning. En komplett lista över boende på landsbygdsområden runt småorter och tätorter presenteras som en bilaga till planen.

RUP 2030 och insatsprogram för utveckling av Östergötlands landsbygd

Det regionala utvecklingsprogrammet (RUP 2030) beskriver den långsiktiga ambitionen för Östergötland att regionen ska uppfattas som en attraktiv och värdeskapande region – en region som skapar goda livsbetingelser och hållbar tillväxt genom kreativitet, nytänkande, sunt resursutnyttjande och en öppen och inbjudande attityd.

Tre mål har satts upp i programmet:

- Goda livsvillkor för regionens invånare
- Ett starkt näringsliv och hög sysselsättning

- Hållbart nyttjande av naturens resurser

Till programmet hör 8 strategier och olika insatsprogram, varav ett rör den östgötska landsbygden. I detta insatsprogram beskrivs bl.a. landsbygdens utmaningar.

Landsbygden har genomgått omfattande strukturomvandling de senaste decennierna, framförallt genom jordbrukets omvandling från småskalig diversifierad verksamhet till storskalighet, specialisering och global anpassning. En ny ekonomisk geografi växer också fram med ökad urbanisering. Stora städer tenderar att bli ännu större. Ökad täthet stimulerar ekonomiskt tillväxt. Detta är globala drivkrafter och tendenser som påverkar landsbygden. Den östgötska landsbygden står därför inför stora utmaningar att hantera.

Insatsprogrammet gör en uppdelning av landsbygden där den glesare mer perifera landsbygden möter utmaningar i form av ”minskad befolkning, åldrande befolkning, minskad inflyttning, försämrade kommunikationer, uttunnad service, färre lantbruk, minskad djurhållning och därmed försämrad landskapsvård. Försämrad lönsamhet i jordbruket och tilltagande generationsväxlingsproblem bidrar till att natur- och kulturlandskapet växer igen”. Den andra bilden speglar den mer urbana, tätortsnära och lättillgängliga landsbygden som har en mer gynnsam utveckling som innehåller ”ökad befolkning, inflyttning av barnfamiljer, personer som arbetspendlar, personer som driver egen verksamhet, ’nya landsbygdsnärningar’. Attraktivt boende och ökad livskvalité är drivkrafter. Här återfinns också de större specialiserade och storskaliga jordbruksföretagen med djurhållning och spannmålsodling”.

Förändrade mönster när det gäller näringsliv och företagsamhet, boende m.m. följs av trender som ökad urbanisering, ny grön ”våg” och modern IT-teknik som gör platsberoendet allt mindre. Som insatsprogrammet framhåller gäller det att kunna se landsbygdens egna förutsättningar och resurser och att agera utifrån det.

Gröna näringarna är en viktig näringsgren på Motalas landsbygder.

2. Finansiering

EU och Landsbygdsprogrammet 2014-2020

EU-strategin handlade om att förstärka en smart och hållbar tillväxt fram till år 2020.

Den bestod av tre delar:

- *Smart tillväxt*: tillväxt i EU ska i högre grad baseras på kunskap och innovation.
- *Hållbar tillväxt*: som handlar om en resurseffektivare ekonomi och ökade insatser för minskade utsläpp.
- *Tillväxt för alla*: där man vill stimulera en ekonomi med högre sysselsättningsgrad.

Till strategin fanns fem mål kopplade som rörde arbete, FoU, energi- och klimatmål, ungdomars skolgång samt fattigdomsbekämpning.

EU:s Landsbygdsprogram är ett av flera program och flera fonder som ska bidra till att nå målen. Programmet ska bidra till lönsamma och livskraftiga företag, aktiva jord- och skogsbrukare som ger oss öppna marker med betande djur och en modern landsbygd. Under perioden 2014-2020 hade det svenska landsbygdsprogrammet en total budget på cirka 36,1 miljarder kronor för hela programperioden. Finansieringen kom med 14,8 miljarder kronor från EU:s budget och med 20,6 miljarder kronor från statsbudgeten och resterande medel från andra offentliga finansieringskällor, främst kommuner. Budgeten fördelades i sin tur mellan ett antal olika ersättningsformer, där de största posterna på runt 8 miljarder vardera gick till miljö- och klimatersättningar samt kompensationsbidrag. För Lokalt ledd utveckling (Leader) utgick ca 1,7 miljarder under perioden.

Leader som metod och verktyg

Leader är en metod som används för att genomföra EUs landsbygdsprogram samt Motala kommuns utvecklingsplan för landsbygden. Leader ska bidra till lokal utveckling på landsbygden. Landsbygdens ekonomi ska utvecklas, samtidigt som man tar stor hänsyn till miljön och de människor som bor på landsbygden. Det finns ett tydligt underifrånperspektiv med Leader som verktyg för aktörer på landsbygden. Lokala initiativ ska tas tillvara.

I Leader samlas lokala representanter från föreningar, företag och kommuner som arbetar tillsammans med landsbygdsutveckling. LAG(Local action group) är ett lokalt partnerskap, som fattar beslut om vilka idéer som ska prioriteras. Prioriteringen görs utifrån en gemensam utvecklingsstrategi. När stödet sedan fördelas utgår man från denna strategi och de behov som beskrivits som underlag för strategin.

Det är särskilt viktigt att använda leadermetoden i arbetet med att förbättra livskvaliteten, bredda företagandet och främja utvecklingen av landsbygdens ekonomi. Men metoden kan även användas inom de andra områdena. För Motalas del innebar det en fördel att hela kommunens landområde, förutom stadskärnan, tillhörde samma område, Leader Folkungaland, vilket vi gärna ser en fortsättning på i den kommande perioden 2021-2026. Förutom Motala kommun ingår Vadstena, Mjölby, Finsspång, Linköping, Åtvidaberg, samt delar av Norrköping i området. Leader Vättern har också varit en viktig aktör för Motala kommun men berör endast frågor med anknytning till själva sjön Vättern, dess fiske och fiskar. Leader Vättern kommer försvinna som område i nästa programperiod och dessa frågor kommer då lyftas in i Leader Folkungaland.

Leader Folkungaland har formulerat en vision och sex olika mål som handlar om arbetstillfällen, föreningar, kompetensutveckling m.m. Den lokala utvecklingsstrategin utgår från att försörjning är grunden för landsbygdens utveckling och prioriterar därför arbetstillfällen och nya företag. Stöd till föreningar och organisationer, i synnerhet föreningar med personer med annan etnisk bakgrund, på landsbygden är också en viktig del för att stimulera det sociala livet. Fritidsaktiviteter och kultur är också viktiga förutsättningar som följer av det utvecklingsstrategin vill lyfta fram. I Motala har flera initiativ genomförts i projektförm under förra mandatperioden och vi kan med fog säga att uppväxlingen av EU-medel varit mycket god. I ett flertal orter tas förslag fram som handlar om samlingslokaler, husbilscamping, bouleanläggning, Östgötaleden, trafikmiljöer m.m.

Statliga medel – Stöd för landsbygdsutveckling

Myndigheter, kommuner, regioner, företag samt föreningar och andra organisationer kan söka stöd hos Länsstyrelsen för olika typer av investeringar som utvecklar landsbygden. De som finns tillgängliga vid utvecklingsplanens godkännande listas nedan.

För uppdateringar av gällande stödformer hänvisas till Länsstyrelsens, Region Östergötlands och Motala kommuns hemsidor.

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar

Vill du bidra till en aktiv fritid på landsbygden? Du kan få stöd för att utveckla idrotts- och fritidsanläggningar och samlingslokaler för olika aktiviteter.

Länk: [**Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar**](#)

Grundläggande betaltjänster

Länsstyrelsen bevakar tillgången till grundläggande betaltjänster i landet, och arbetar med regionala stöd- och utvecklingsinsatser. Här har Motala kommun inför 2021 tagit plats i ett projekt som kallas "Hållbara servicenoder" där bland annat Tjällmo är en prioriterad ort där grundläggande betaltjänster bör och skall utvecklas.

Länk: [**Grundläggande betaltjänster**](#)

Investeringar i kommersiell och offentlig service

Vill du investera i den lokala servicen på landsbygden? Då kan du söka stöd för det.

Länk: [**Investeringar i kommersiell och offentlig service**](#)

Investeringar i rekreation och turism

Vill du skapa möjligheter för rekreation och turism på landsbygden? Du kan få stöd för att till exempel skapa leder för vandring och sätta upp skyltar med turistinformation.

Länk: [**Investeringar i rekreation och turism**](#)

Investeringar i småskalig infrastruktur

Vill du öka livskvaliteten och tryggheten på landsbygden? Du kan få stöd för att bygga, förbättra eller utvidga småskalig infrastruktur.

Länk: [**Investeringar i småskalig infrastruktur**](#)

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021 - 2026

Investeringsstöd för nya jobb på landsbygden

Vill du utveckla eller bredda verksamheten i ditt företag på landsbygden? Du kan få stöd för din investering om den leder till ökad sysselsättning.

Länk: [**Investeringsstöd för nya jobb på landsbygden**](#)

Miljöinvestering - stängsel mot rovdjur

Vill du skydda dina betande tamdjur? Du kan få stöd för att sätta upp stängsel mot rovdjur.

Länk: [**Miljöinvestering - stängsel mot rovdjur**](#)

Samarbeten för kortare livsmedelskedjor och lokal marknad

Vill du starta ett samarbete för att korta ner livsmedelskedjan och öka försäljningen på den lokala marknaden? Då kan du söka det här projektstödet.

Länk: [**Samarbeten för kortare livsmedelskedja och lokal marknad**](#)

Samarbeten för nya jobb på landsbygden

Vill du starta ett samarbete som bidrar till att skapa nya jobb på landsbygden? Då kan du söka det här projektstödet.

Länk: [**Samarbeten för nya jobb på landsbygden**](#)

Stöd till bredbandsutbyggnad

Vill du bygga ut snabbt bredband på landsbygden? Du kan söka stöd för projektet om bredbandet är till nytta för fler än bara dig själv.

Länk: [**Stöd till bredbandsutbyggnad**](#)

Stöd till hembygdsgårdar

Vill du utveckla din hembygdsgård? Du kan få stöd för att till exempel rusta upp byggnader och göra hembygdsgården till en attraktiv mötesplats.

Länk: [**Stöd till hembygdsgårdar**](#)

Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljöer

Vill du bidra till lokal utveckling av natur- och kulturmiljöer? För att du ska få stöd krävs ofta att projektet även har annan offentlig medfinansiering.

Länk: [**Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljöer**](#)

Utveckling med bygdemedel

Har din bygd påverkats av utbyggnaden av vattenkraft eller vindkraft? Då kan du söka bygdemedel för att reparera skador eller investera i något som är till nytta för allmänheten.

Länk: [**Utveckling med bygdemedel**](#)

4. Visioner för Motala – land och stad

Beskrivning av Motalas landsbygd

Vi kan jämföra beskrivningar som görs i insatsprogrammet¹ kopplat till RUP 2030 med beskrivningarna i det förra Utvecklingsplanen som fortfarande i allt väsentligt är en giltig beskrivning av Motalas landsbygd:

På landsbygden runt de större tätorterna är de boendes villkor i stort de samma som för städernas invånare. Oftast är det stadens arbetstillfällen och service man anlitar. Många gånger har man sökt sig till landet för boendemiljön. I storstadsområdena kan man se en tendens till utflyttning till den närbelägna landsbygden. Vi kan se samma tendens i Östergötland, om än inte lika starkt, i Linköpings och Norrköpings närhet. Dessa landsbygdsområden har stora möjligheter att utvecklas spontant.

Det finns anledning att anta att sökandet efter goda boendemiljöer kommer att få allt fler att söka sig hit. Ett val av tilltalande boende med närhet till många arbetstillfällen gör denna del av landsbygden till en viktig tillgång för kommunen och regionen – den bidrar i hög grad till regionens attraktivitet. Samtidigt ökar givetvis kraven på kollektiv trafikförsörjning och kommunal service – främst barnomsorg och skola där närhet känns särskilt viktig. När det gäller kommersiell service och aktiviteter i övrigt kommer de boende i dessa områden att i allt väsentligt nyttja det utbud som finns i städerna Motala, Vadstena och Linköping – naturligt eftersom man i de allra flesta fall kommer att pendla in till dessa städer för det dagliga arbetet men även till övriga tätorter.

Gröna näringar bidrar till livsmedelsproduktion och öppna landskap.

I kommunens nordligaste del i gränstrakterna mot Närke finns större områden med låg folktäthet. Dessa har fått känna av en påtaglig befolkningsminskning under lång tid, vilket i sin tur inneburit försämringar i service genom att underlaget blivit otillräckligt. Mot

¹ Finns fler insatsprogram än det för landsbygd t.ex. för energi- och klimat.

bakgrund av de relativt stora avstånden till större tätorter som Borensberg, Motala och regionens centrala delar är det inte realistiskt att räkna med att dessa områden i någon större utsträckning ska bli attraktiva för pendlare som arbetar i de större städerna eller på någon av de andra större orterna i regionens centrala delar. Samtidigt finns det en viss pendling från norra delen av kommunen till Örebroregionen och Finspångs kommun och dess arbetsmarknad.

Stora delar av dessa landsbygdsområden är värdefulla för rekreation och naturupplevelser. Upplevelseturismen öppnar möjligheter av skiftande slag, från äventyrsanläggningar till gårdsbutiker och vandrarhem. Därmed är de en värdefull tillgång för östgötarna och bidrar starkt till regionens attraktivitet. En förutsättning för att dessa områden även i framtiden ska vara tilltalande är att det finns en bofast befolkning. Det innebär att det, vid sidan av jord- och skogsbruket, också måste finnas företag som ger arbetstillfällen och service till de bofasta och besökare.

Kommunens södra landsbygd med läns- och riksväg till Linköping, Mjölby, Vadstena och Motala gör området intressant för pendlare som vill bo naturnära men ändå slippa långa resor till arbete, studier och övrig service. Denna landsbygd bidrar för sin del till kommunens ökade invånarantal genom just dessa faktorer och gör Motala kommun till ett intressant alternativ för boende vad gäller arbetskraften i Linköping.

Landsbygdsområdet mellan Motala, Godegård, Karlsby, Tjällmo och Borensberg utgör en mellanbygd med såväl skogs- som jordbruk med stort utbud av möjligheter till rekreation och naturupplevelser. Söder om Göta kanal präglas landsbygden av slättlandet med jordbruksbygd. Här finns inte riktigt samma bredd vad gäller rekreation och naturupplevelser som i norr. Båda dessa landsbygdsområden är dock intressanta för pendlare.

Den totala landarealen i Motala kommun uppgår till 98 301 hektar (ha) varav 3 812 ha är ekologisk åkermark, och fördelas på 24 260 ha åkermark, 2 227 ha bete, 5 493 ha slätter/betesvall och 53 631 ha skogsmark. Jordbruksmarken på slätten söder om Motala ström tillhör de mest produktiva och därmed högst värderade i hela landet med priser i jämförelse med södra Skåne. Enligt uppgifter från LRF så omsätter jordbruket i Motala kommun årligen 581 miljoner kronor och trädgårdsnäringen 58 miljoner kronor och sysselsätter totalt 310 personer. Skogsbruket omsätter 124 miljoner kronor och sysselsätter 97 personer. De vanligaste näringsverksamheterna bland LRF's medlemmar i Motala kommun är i fallande ordning växtodling, skogsbruk, betesdrift, entreprenadverksamhet, uthyrningsverksamhet, nötköttsproduktion, energi följt av får, lamm och hästverksamhet.

Teoretiska utgångspunkter

Det finns relativt många studier och analyser varför städer växer. Att städer växer brukar förklaras med s.k. agglomerationsfördelar² och syftar på de fördelar som uppstår när ekonomisk aktivitet koncentreras. Produktiviteten stiger om ekonomisk aktivitet koncentreras. Agglomerationsfördelar ger upphov till det som kallas skalfördelar, vilket innebär att det är mer lönsamt att producera storskaligt än småskaligt, p.g.a. att den genomsnittliga styckkostnaden sjunker vid större produktionsvolym.

I Sverige är det tydligt att det är de stora befolkningskoncentrationerna kring de tre största städerna som växer kraftigt. Sverige har också de senaste ca 10 åren haft Europas mest

² En förklaring av begreppet är: När det finns ömsesidiga fördelar för berörda parter att vara tätt placerade, till exempel genom att dra till sig fler kunder eller nyttja anläggningar gemensamt

påtagliga urbanisering, dvs. att personer flyttar in till städer. Mer än hälften av jordens befolkning bor idag i städer och fram till år 2050 är prognosen att den siffran kommer stiga till 70 procent. En ofta citerad källa när det gäller varför mindre orter växer är Tillväxtanalys rapport 2011:11; *Orter med befolkningsökning*. Rapportens slutsatser om vad som behövs för att en ort ska bli attraktiv som bygger av studier av mindre orter. Det krävs framför allt:

- bra infrastruktur (vägar, kommunikationer, bredband)
- god offentlig service (skolor, vårdcentral, barnomsorg, affär, mack, bankomat osv)
- närhet till arbetsmarknader
- attraktivt boende (gärna nära vatten)
- goda sociala strukturer (föreningsliv, kyrka, idrottsklubbar, ideella organisationer, hem och skola, eldsjälar, mm.)

Tillväxtanalys konstaterar att attraktivitet inte bara handlar om att få andra att besöka eller bosätta sig på en plats. Det handlar i lika hög grad om att skapa ökad livskvalitet för de boende på platsen och ortens näringsliv. Engagemanget från de folkvalda företrädarna och ett gott samarbete mellan regionala, kommunala och lokala företrädare är en förutsättning för att en positiv utveckling för mindre orter. I detta blir eldsjälar och sociala nätverk viktiga faktorer för att utvecklingen ska fortsätta.

Nybyggnation på landsbygden i attraktiva sjönära lägen.

Sjöstadsbegreppet

Motalas platsvarumärke utarbetades under 2013 och är Motala, Östergötlands sjöstad. I samband med processen diskuterades om epitetet också omfattar hela kommunen. Då fastställdes också att sjöstadsbegreppet självklart omfattar såväl stad som land och att kommunens många sjöar på landsbygden också ingår i vårt samlande varumärke. Ur den Brandbook som togs fram för Östergötlands sjöstad hämtar vi följande förtydligande:

Östergötland" innehåller "land". Ett helgjutet komplement till "sjö" som därmed bidrar till att knyta samman stad, landsbygd och sjönära delar i inlandet (Boren, Salstern, Göta kanal, Motala Ström och övriga insjöar).

Som framgått inledningsvis är Motalas landsbygd en stor och viktig del av vår position – *Motala, Östergötlands sjöstad* - där vi gemensamt strävar att få tillväxt i form av fler boende, fler företag och fler besökare. Landsbygden och de mindre tätorterna ger förutsättningar för en hög livskvalitet i närhet till natur och vatten och är en viktig förutsättning för att även Borensberg och Motala ska kunna växa. Motalas landsbygd ska dessutom utmärkas av attraktivitet, goda livsvillkor, väl fungerande offentlig service och engagerade människor som samverkar för att skapa en hållbar tillväxt och utveckling. Detta berörs också i den kommunala visionen som beskrivs nedan. Här framgår att livskvalitet och attraktivitet är en del av det som utmärker landsbygden.

Motala stad har varit i fokus för ett längre utvecklingsarbete, som också innebär att stadens vision har preciserats. Visionen utgår från varumärket för kommunen och den nuvarande positionen som Östergötlands sjöstad. Visionen beskriver att Motala senast år 2030 vill vara en sjöstad för hela Sverige. Visionen består av en samlande text som beskriver hur befolkning, företagande och besökande ökar samt att vi välkomnar människor och idéer från hela världen. Förutom en visionstext finns också visionsbeskrivningar för fem teman (som vi återkommer till nedan).

Borensberg – den lilla sjöstaden vid Göta Kanal

Arbetet med att ta fram en fördjupad översiktsplan för Borensberg följdes upp med en process som resulterade i en Utvecklingsplan Borensberg. Även för Borensberg har ett platsvarumärke tagits fram: *Borensberg – den lilla sjöstaden vid Göta Kanal*. Visionen för Borensberg beskrivs i termer av en tillväxtvision med syfte att utveckla tätorten till en livfull småstad nära vatten och natur. Potentialen som finns i en väl fungerande tätort ger möjligheter att växa och öka invånarantalet med 1 500 personer. Tidsperspektivet är att detta skulle kunna ske inom en period på 15-20 år, dvs. någon gång runt år 2035 eller 2040.

Visionen för hela kommunen har år 2030 som horisont och den nya översiktsplanen siktar mot 2040.

Motala – den öppna, stolta och nyskapande sjöstaden

Vi är Motala, Östergötlands sjöstad. En öppen och levande kommun där synen på mångfald och människors lika värde lägger grunden till trygghet, delaktighet och jämställdhet. Vi är stolta över vår historia och våra unika miljöer, och vi arbetar aktivt för att främja livskvalitet och attraktivitet i både tätort och på landsbygd.

Vår välkomnande attityd gentemot inflyttare, nya företag och turister, präglar också vårt värdskap vid alla de evenemang som årligen lockar tusentals besökare och skapar stort intresse i omvärlden. Vi har en stark tro på framtiden och växer på ett hållbart sätt – socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Den ekonomiska tillväxten bidrar till jämlikhet och goda livsvillkor i alla åldrar, och möjliggör målmedvetna satsningar på miljö- och klimatfrämjande åtgärder. Nyskapande driver vår utveckling, och Motala är en föregångskommun i att omsätta forskningsbaserad kunskap till grön innovation inom både offentlig och privat sektor.

Visionen om Motala bygger på öppenhet och att vi hela tiden söker möjligheter till förbättringar och nyskapande. Tillsammans vill vi åstadkomma en ljus och hållbar framtid i en sjöstad som gör avtryck både inom och långt utanför regionens gränser. Motala är sjöstaden som vi alla trivs i och som gör oss stolta. (Motala stadsvision)

Fågelmossens naturreservat.

5. Målsättningar

Agenda 2030 och Motala kommun

Motala kommun arbetar för hållbarhet i ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Målet är att skapa goda och attraktiva livsmiljöer för dem som besöker, bor och verkar i kommunen. I september 2015 antog världens stats- och regeringschefer en agenda för hållbar utveckling. Agenda 2030 består av 17 globala mål som är odelbara och som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen. Det yttersta målet med hållbar utveckling är att ge kommande generationer samma goda förutsättningar och möjligheter att utvecklas som tidigare generationer haft.

www.globalamalen.se

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder och Agenda 2030 (Globala målen)

Arbetet enligt Utvecklingsplan för Motalas landsbygder stärker kommunens arbete i att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Genom utvecklingsplanens målsättningar och tematiska områden driver kommunen på en lokal nivå arbetet mot en hållbar utveckling för Motalas landsbygder.

I Region Östergötlands *Hållbar landsbygd* förtydligas hur samtliga mål i Agenda 2030 bidrar till en hållbar landsbygdsutveckling.

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder och Motalas lokala utvecklingsplan (LUP)

I Motala kommuns Lokala utvecklingsplan (LUP) är ett prioriterat område kallat ”Tillväxt i hela Motala”. Där återfinns resultatmålen ”Motala växer” och ”Hela Motala skall leva”. Efter att ha utgått från tidigare målsättningar i Utvecklingsplanen har följande målbild i punktform ställts upp. Målen ska bidra till att förverkliga den vision som ställts upp ovan.

Målbild för år 2026

1. Antalet boende på landsbygden i Motala kommun har ökat jämfört med år 2020, både genom extern nyinflyttning till kommunen och genom att boende i tätorterna vill flytta ut till landsbygden.
2. Det finns fler villor, grupphus (par-, rad- och kedjehus) och lägenheter på landsbygden jämfört med år 2020. All ny exploatering på landsbygden sker på ett

hållbart sätt. Kommunen ska stimulera till byggnation av sk generationsboende vilket kan stimulera flyttkedjor på landsbygden.

3. Det finns planeringsberedskap för attraktiva markområden i anslutning till de mindre orterna samt inom så kallade LIS-områden³. Tomter för bostäder och verksamheter tas fram tillsammans med andra aktörer för att utöka möjligheterna till byggnation på landsbygden.
4. Det ska alltid finnas möjligheter att bygga villor, grupphus och flerfamiljshus i de mindre tätorterna, även om hårdare restriktioner har tillkommit bland annat kring att nyttja åkermark.
5. Motala kommun ska sträva efter att behålla skolor, förskolor och äldreboenden på landsbygden så länge det finns förutsättningar ur ett ekonomiskt perspektiv samt att god kvalitet och god kompetens kan upprätthållas. Alternativa lösningar för att undvika nedläggningar bör undersökas grundligt.
6. Cykelvägar har byggts ut till Borensberg, Nykyrka och Vadstena. Ett strävansmål är att nya cykelvägar också anläggs inom orterna Tjällmo, Nykyrka, Godegård och Klockrike.
7. Samtliga allmänna vägar har asfalterats där det inte påverkar områdets karaktär och där förutsättningar finns. Idag finns andra metoder för att förbättra en vägstandard utan att använda asfalt.
8. Nya företag har startats på landsbygden och vi har fler arbetsställen och fler arbetstillfällen utanför Motala stad och Borensberg jämfört med år 2020.
9. Företagandet på landsbygden har stimulerats och fler företag är etablerade inom bland annat så kallad grön omsorg, grön rehabilitering och besöksnäringen. Den nyligen antagna evenemangsstrategin har implementerats hos alla aktörer på landsbygden liksom i den kommunala organisationen.
10. I samverkan med externa aktörer och byalag har bredbandsutbyggnaden fortsatt, med ambitionen att bidra till nationella och regionala mål. De nationella målen är att 98 % av alla hushåll och företag ska ha möjlighet att ansluta till bredband med en hastighet av minst 1 Gbit/s. Målet är teknikneutralt vilket innebär att anslutningen kan tillhandahållas genom fast eller trådlös teknik. I Motala kommun görs bedömningen att det är möjligt att nå en nivå där omkring 80 % har möjlighet att ansluta sig till fiber senast 2025. Den målsättningen är möjlig endast genom aktiv samverkan och delat ekonomiskt ansvar för investeringar i infrastrukturen mellan kommunen och privata operatörer. Kommunen har verkat för att förbättra mobiltelefonitäckningen på landsbygden.
11. En samordning av kollektivtrafiken på landsbygden har skett. Flera nya samåkningsprojekt har prövats. Den etablerade så kallade Närtrafiken (beställningstrafik) har marknadsförts och nyttjandet har ökat markant.

³ Landsbygdsområden i strandnära lägen (LIS)

12. I Godegård har tågstopp etablerats och möjligheterna för ett tågstopp i Fågelsta har utretts.
13. Arbetet med att utveckla kontakterna och kommunikationerna mellan Motala och angränsande kommuner i Örebro län, i syfte att skapa en större arbetsmarknadsregion, har varit framgångsrikt. Såväl landsvägsutbyggnad och utvecklad spårbunden trafik har undersökts noggsamt.
14. Östgötaleden är etablerad genom hela kommunen och marknadsförd. Östgötaleden skapar nytta för närliggande näringar och är en tillgång som besöksmål för närboende och besökare. Cykelleden längs Göta kanal har utvecklats och marknadsförd framför allt genom den nya sträckning utmed gamal RV 34.
15. Tätortsnära naturområden på landsbygden är välutvecklade, tillgängliga och välbesökta. De bidrar till attraktiviteten för orterna och förbättrar folkhälsan.
16. Naturreservaten på landsbygden är attraktiva besöksmål för såväl närboende som långväga besökare, och främjar det lokala näringslivet.
17. Motala kommun har utvecklat ett mer strukturerat samarbete med de lokala utvecklingsgrupperna som innehåller regelbundna möten. Kommunen har resurser för utveckling av landsbygden och de mindre tätorterna. Den så kallade Samverkansplattformen är kommunicerad.
18. Andelen närproducerade och ekologiska livsmedel har ökat. Det offentliga går före genom att i upphandlingen öppna upp för mindre producenter att lämna anbud och att alla producenter uppnår kraven i svensk lagstiftning, till exempel djurhållning.
19. En levande landsbygd har utvecklats med möjlighet att utöva ett aktivt kultur- och fritidsliv som är tillgängligt för alla i attraktiva anläggningar och lokaler, där sammanhållningen och bygemenskapen har stärkts och utvecklats.
20. Lokal produktion av förnybar energi har ökat, vilket ger en ökad tillväxt och leder till minskad klimatpåverkan i hela kommunen.
21. Vägbelysning i mindre tätorter har upprätthållits enligt Policy för gatubelysning och den aktuella belysningsplanen. Där ett tydligt behov finns ska kommunen också undersöka möjligheterna till utbyggnad.

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021 - 2026

22. Spridningen av landsbygdsutvecklingsarbetet har utvecklats och allehanda kommunikationskanaler har nyttjas till detta.
23. Engagemanget hos ungdomar på landsbygden har utvecklats och ungdomarnas röst tas tillvara på ett bra sätt.
24. Motala kommun och dess landsbygder har tagit vara på alla möjligheter som Leader Folkungaland har erbjudit med ett stort engagemang.

6. Tematiska områden

I samband med framväxten av Stadsvision Motala formulerades förutom visionen, mission, vägledande mål för år 2030, strategier för vart och ett av de fem teman som mejslades ut. Till varje tema knöts fyra fokusområden. Allt samlades i ett styrkort (eller sjökort) för Motala stad. I utvecklingsplanen för Motalas landsbygder använder vi ett liknande upplägg, med samma tematiska områden men delvis andra fokusområden.

Tema 1: Bo och leva på landsbygden

Attraktiva boendemiljöer

Den variationsrika landsbygden och de många mindre tätorterna i Motala kommun ger goda möjligheter att välja den boendemiljö som människor vill ha. Ambitionen är att skapa goda och lokalt anpassade boendemiljöer som möjliggör för alla åldrar att bo kvar på landsbygden samt att stimulera inflyttning och nybyggande. En förutsättning för att kunna upprätthålla invånarantalet i mindre tätorter är att det finns en variation av bostäder. Ett exempel är att det finns funktionella lägenheter på orten, som möjliggör för de äldre som vill lämna sina egna hem att bo kvar. Samtidigt som det öppnar upp för en ny generation som vill bo på landsbygden och i de mindre tätorterna. Ambitioner finns också att realisera minst ett integrationsprojekt i någon av tätorterna, som kan bidra till att förändra befolkningsutvecklingen. Den största resursen för landsbygden är de engagerade invånarna som ska stimuleras och ges ett större ansvar eller delaktighet i bygdens utveckling.

Kommunen kan stimulera och underlätta bostadsbyggande på landsbygden. Men bostadsbyggandet måste i huvudsak ordnas av bostadsföretag och privatpersoner. Kommunen ska aktivt marknadsföra de tomter som blir tillgängliga. Kommunen har också i samarbete med Coompanion och Hela Sverige skall leva Östergötland initierat ett projekt som handlar om att inventera de tomma fastigheter som finns på landsbygden. Allt i syfte att förmå fastighetsägarna att sälja eller hyra ut till de som faktiskt söker ett boende på landsbygden.

Skola, vård och omsorg

Förskolor och skolor är en av flera viktiga förutsättningar för landsbygdens utveckling. Det finns utvecklingsmöjligheter att använda skolorna till utbildningscentra för alla invånare i bygden. Skolorna kan öka samverkan med företag och föreningar i bygden bl.a. genom att upplåta lokaler m.m. för kunskapsförmedling.

Distansundervisning och livslångt lärande ger möjligheter för skolorna att utvecklas till utbildningscentra för alla invånarna i bygden.

Hemtjänst och boenden för äldre och personer med funktionsnedsättningar på vissa orter möjliggör kvarboende.

Kommunens insatser handlar förutom om skola, vård och omsorg om att jobba för en ständig förbättring av service och tjänster. Kvalitetsarbete, arbete med ständiga förbättringar och utveckling av innovationer är medel i detta arbete. Ett tydligt kundfokus finns.

Kommersiell och offentlig service

Det är angeläget att behålla så många dagligvarubutiker som möjligt i kommunen. En viktig del i detta är naturligtvis att personer på landsbygden gör inköp i sin närbelägna butik. Utvecklingen av gårdsbutiker blir allt fler i kommunen och utgör ett viktigt komplement till traditionella landsbygdsbutiker. Nya drivmedelsstationer och laddstolpar för elbilar ska främjas.

Motala kommun har under 2020 initierat en s k Servicepunkt på försök, knuten till ICA i Fornåsa. Servicepunkten ska innehålla en dator med skrivare, en caféhörna samt broschyrställ för de vanligast förekommande behoven. Den kommunala bokbussen har utrustats med samma service och betraktas som en mobil servicepunkt. Om försöket faller väl ut kan fler servicepunkter etableras hos de övriga lanthandlarna eller på annan strategisk plats på vissa orter.

Kommunens resurser kan utvecklas och medverka till att göra informations- och marknadsföringsinsatser för landsbygden och de mindre tätorterna. Dessutom finns det möjlighet att söka bygdepeng för utvecklings-grupper på landsbygden. Bygdepengen höjdes under år 2020 från 6 000:- till 8 000:- per grupp. Tydliga kriterier för hur och vem som kan söka bygdepeng finns sedan tidigare. Ett förslag är även att avsätta särskilda medel för investeringar för föreningar, utvecklingsgrupper eller andra grupperingar, där finansieringen kan bidra till olika åtgärder som gör orten ännu mer attraktiv. Kommunen avsätter också tjänsteresurser för att arbeta tillsammans med alla intressenter och aktörer för att utveckla landsbygden.

Livskvalitet

Genom olika undersökningar finns kunskaper som visar att en relativt stor del av befolkningen kan tänka sig att bo på landsbygden. En del i detta är den upplevda livskvaliteten i en lantlig miljö med drömmen om ett lägre tempo med ren luft, rent vatten, rogivande natur, tystnad, jakt, fiske, odling och många andra värden. En annan del i detta är den gemenskap som allt som oftast finns i föreningsliv, grannsamverkan och samfälligheter av olika slag.

Tema 2: Värdskap och upplevelser på landsbygden

Besöksnäring

Besöksnäringen är en snabbt växande sektor som ger stora möjligheter till upplevelser, företagande och jobb. Här har landsbygden mycket att visa upp och goda möjligheter att utvecklas. Landsbygdens upplevelser är mångfacetterade. Det finns nätverk som Smultronställen som aktivt arbetar med gemensam marknadsföring och fler aktiviteter för att främja besöksnäringen på landsbygden. Det kan handla om rena naturupplevelser, gårdsbutiker, besöka ett bad, besöka kulturevenemang och museer, äta mat eller hyra en stuga för att finna lugn och ro. Besöksnäringen på landsbygden bygger i stort på enskilda

initiativ och en bred idérikedom på vad som kan förädlas och erbjudas utifrån lokala förutsättningar. Paketering av olika besöksmål är viktig.

Medevi brunn, Sveriges äldsta bevarade hälsobrunn.

Attraktioner på landsbygden

Attraktiva upplevelse- och rekreationsmiljöer är olika för olika människor, utifrån intresse och möjligheter. Vandringsmöjligheter, cykelfärder och fiske är exempel på upplevelser som kan utvecklas mer. Det är viktigt att alla dessa värden tas till vara för en utvecklad landsbygd. Kommunens uppgift är att i största möjliga mån underlätta för olika typer av etableringar och ha en positiv syn på dessa. En del i detta är att arbeta med att utveckla servicenivån och ha en bra infrastruktur som möjliggör kommunikationer. Ett annat viktigt område är att ha ett rikt kultur- och fritidsliv som omfattar hela kommunen.

Natur- och kulturmiljöer

Vår östgötska landsbygd präglas av ett varierat utbud av naturmiljöer och det gäller de olika landsbygdskaraktärerna i Motala kommun. Samtidigt finns kulturhistoriskt mycket intressanta miljöer t.ex. vid Övralid och Medevi. Vi slår vakt om områden med stora biologiska och kulturhistoriska värden. Vi fortsätter att arbeta för att vårda och utveckla natur- och kulturmiljöer. Det öppna landskapet med de medeltida kyrkorna och en välmående landsbygd med välbevarade gårdsmiljöer bygger på ett levande jordbruk och dito skogsbruk.

Sjöar och vattendrag är en tillgång för rika naturmiljöer och en faktor som gör landsbygden mer varierad och attraktiv. Naturskyddsföreningen har drivit en förstudie kring möjligheterna att ansöka om och etablera ett sk biosfärområde i delar av Motala kommun. Ett biosfärområde som täcker de unika miljöer kring våra sjöar och vattendrag, samt den unika Djurkällaplatån, som är ett geologiskt avtryck från istiden, skulle vid en etablering till ett biosfärområde lanseras som ett besöksmål. Ett biosfärområde är inte liktydigt med ett naturreservat eller annat lagstadgat skydd utan lägger inga begränsningar på framtida utveckling av staden men en viss hänsyn bör tas och en gemensam dialog bör genomföras när förändringar är nödvändiga.

Mötesplatser - social gemenskap – lokal mobilisering

Aktiva föreningar bidrar till såväl friskvård, kulturutbud som social samvaro. Samlingslokalerna såsom bygdegårdar och idrottsanläggningar skapar mötesplatser för människor i tätorter och på landsbygd. Dessa är naturliga mötesplatser för invånarna i det lokala utvecklingsarbetet. Här kan alla generationer, grupper och intressen finna och skapa sin miljö i gemenskap med andra. Den sociala gemenskapen skapar förutsättningarna för att nya idéer och engagemang ska stärkas.

Lokal utveckling kräver i sin tur en lokal mobilisering. Det betyder att människor i en by eller en bygd tar tag i sin situation och samverkar för att lösa en konkret fråga eller för att öka livskvaliteten och trivselen i området. För att lyckas krävs det lokala eldsjälar eller entreprenörer, det krävs att kommunen stödjer lokala initiativ och det krävs möjliggörare.

Riktade mobiliseringsinsatser gentemot föreningar på landsbygden kan bli viktiga utvecklingsmotorer på en rad orter. Slumrande föreningsliv på landsbygden ska uppvaktas och i möjligaste mån väckas till liv genom ett utvecklat samarbete med bland andra Östergötlands Idrottsförbund och Östergötlands Fotbollförbund. De av Bildningsnämnden antagna planerna, idrottspolitiska planen och kulturpolitiska planen, skall beaktas och aktivt arbetas med i kommunens landsbygdsarbete.

Kontinuerliga möten mellan Motala kommun och de lokala utvecklingsgrupperna skapar en god grund för dialoger och på samma sätt kan regelbundna möten med LRF:s kommungrupp m.fl. aktörer vara ett sätt att stärka relationerna och skapa bra förutsättningar för utveckling på landsbygden.

Riktade insatser för att ta vara på det ungdomliga perspektivet i utvecklingsfrågor skall genomföras. I de lokala utvecklingsgrupperna har man, på vissa orter, problem med att

involvera ungdomar i framtidsdiskussioner, kanske på en åldersstruktur på de som är engagerade idag är tämligen hög. Ett problem som är vanligt förekommande även i centralorten samt i de politiska partierna. Ett ungdomsråd med representanter från de olika orterna skulle kunna etableras, vilket förhoppningsvis kan skapa ett intresse för framtidsfrågor och landsbygdsfrågor. Andra kommuner har praktiserat detta med framgång vilket har ökat det ungdomliga inflytandet och engagemanget.

Tema 3: Entreprenörskap och företagande på landsbygden

Stärk befintliga företag

Vi vill tillsammans med alla lokala (*Tillväxt Motala AB*, Nyföretagarcentrum) och regionala aktörer (*Region Östergötland*, *Länsstyrelsen*, *ALMI*, *Coompanion*, *East Sweden business med flera*) utveckla en Motalamodell för att stödja nya företag och ge möjligheter till tillväxt i befintliga företag. För landsbygd och de mindre tätorterna handlar det om nätverkssamverkan för att stärka befintliga branscher exempelvis genom diversifiering t.ex. hantverks-branschen. (Se branschfördelning LRF).

Kommunen behöver stärka kunskaper om företagande på landsbygd och ha det som grund för fortsatta insatser. En del i detta är att stödja utvecklingen av företag inom de gröna näringarna på olika sätt.

Nyetablering av företag

För att skapa fler arbetstillfällen på landsbygden behövs insatser för att stimulera och stödja nya och befintliga företag. Höjd förädlingsgrad och lokalt producerade varor och tjänster inom bland annat näringarna jord, skog, besöks- och upplevelseturism, lokal service och tjänstproduktion samt IT-baserat företagande kan vara möjliga vägar.

Förnybar energi och biobaserad ekonomi med fler dynamiska miljöteknikföretag är möjliga utvecklingsområden som kan ge fler nya företag. Utvecklingen av den sociala ekonomin bör fortsatt vara intressant och uppmuntras.

Stöd nyföretagande

Nyföretagandet ska stimuleras genom att skolorna arbetar med entreprenöriellt lärande på alla plan och med de verktyg eller medel som erbjuds, som projekten Framtidsfrön, Ung Företagsamhet. Ett aktivt och starkt Nyföretagarcentrum ska också nyttjas. De hinder som finns för att man ska våga starta ett företag ska i möjligaste mån elimineras.

Stimulera innovation

Motalas näringsliv har, alltsedan den stora strukturomvandlingen startade med bl. a. nedläggningarna av Luxor, Electrolux, Dometic och Autoliv, utvecklats positivt. Det finns fler företag i Motala idag än vad det någonsin har gjort och landsbygden har en större andel egenföretagare än i tätorterna. Vi behöver med gemensamma insatser fortsätta att stimulera entreprenörskap och företagande för att denna trend ska hålla över tid. Samförstånd, framåtanda och en positiv stämning i hela kommunen ska leda Motala in i framtiden. Länets jord- och skogsbruk kan i samverkan med regionala miljöteknikföretag och system för innovation och forskning utgöra basen för utveckling av en biobaserad ekonomi.

Tema 4: Attraktiv och hållbar landsbygd

Bygga nytt

Varje år tillkommer ny bebyggelse på landsbygden, men antalet enheter är inte stort. Kommunen ska ha planeringsberedskap i de mindre tätorterna om människor önskar bygga nya villor eller flerfamiljshus. På sju orter finns det byggklara tomter för småhus. Där det inte finns tomter och en färdig planering kommer kommunen att verka för att ta fram tomter till försäljning.

Ett nytt större område för etableringar för näringslivets expansion har tillkommit i Borensberg. I Fornåsa finns byggklar mark för verksamheter och det är önskvärt att fler tätorter kan berikas med dylika ytor.

Genom LIS-projektet, som genomfördes under år 2015, kan fler möjligheter till att bygga fler bostäder i sjönära läge uppstå. Det arbetet har nu lyfts in i den nya Översiktsplanen och därmed fått en större tyngd. Kommunen ska verka för att hitta möjligheter till att, på vissa utvalda platser möjliggöra för en utveckling inom strandskyddet på landsbygden.

Motala kommun och de lokala utvecklingsgrupperna har tillsammans utvecklat initiativet att identifiera s k ”Tomma hus” på landsbygden i syfte att ta tillvara dem via kontakter med fastighetsägare och därmed stimulera inflyttning till Motala kommuns landsbygder. Detta kan ses som ett komplement till nyproduktion och kan främja attraktiviteten på landsbygden.

Hållbar utveckling

Lokala kretslopp med hög användning av förnyelsebara energikällor och småskaliga lösningar utgör grunden för en långsiktig hållbar utveckling. Dessa bör basera sig både på gammal och ny kunskap och teknik. En ökad användning av närproducerade varor och tjänster för att tillgodose grundläggande behov bidrar till minskade transporter och därmed minskad miljöbelastning samt ökad sysselsättning på landsbygden.

Utveckling av småskalig förnybar energiproduktion utgör ett värdefullt komplement i befintliga företag. Exempel är utbyggnad av solceller, halmeldning, biogasproduktion mm. Förslag finns också om en större utbyggnad av vindkraft i den norra delen av kommunen.

God bebyggd miljö

I Motala kommun finns det rikligt med miljöer som kan bebyggas. Inte minst gäller det i staden. I viss mån gäller det även Borensberg och mindre tätorter. I Borensberg finns förutsättningar för en relativt stor utbyggnad när det nya området Bråta hagar är detaljplanerat och klart under de kommande åren. På den stadsnära landsbygden finns området vid Bromma, Kårsby och Djurkälla som kan utvecklas till ett attraktivt område. Att det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas ingår i det nationella miljömålet God bebyggd miljö och är lika relevant på landsbygden som i våra tätorter.

Förbättrad infrastruktur

Möjligheter att bo på landsbygden är inte bara beroende av ett attraktivt boende och sysselsättning i bygden, utan också bra vägar, cykelvägar och kommunikationer. Kommunikationer är omvänt grunden för att fler jobb ska tillkomma på landsbygden. Det är viktigt att kommunen verkar för att de få återstående allmänna vägarna på landsbygden beläggs med asfalt.

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021 - 2026

Kvaliteten på telekommunikation och bredband behöver säkerställas och utvecklas så att den svarar upp till samhällets, näringslivets och enskilda människors behov. Tillgången till snabbt bredband är av avgörande betydelse för både företags och människors möjligheter att bo och verka på landsbygden! Detta ska ske genom att marknaden och kommunen samverkar samt att tillgängliga bidrag söks av båda parter. Prioritet för kommunen är att säkerställa att stamfiber längs viktiga stråk byggs ut skyndsamt och i samverkan med privata aktörer. Kommunens befintliga fibernät kan användas dels som grund för vidare fibernätsutbyggnad genom privata aktörer men också som grund för vidare utbyggnad av trådlös teknik såsom t.ex 5G och FWA⁴ (Fixed Wireless Access).

Närtrafiken är etablerad för de som bor mer än 2 km från en hållplats, men är bristfälligt kommunicerad, vilket Motala kommun har för avsikt att ändra på. Närtrafiken medverkar till att människor som bor på landsbygden kan nå servicepunkter och kan ta sig vidare med allmänna kommunikationer.

Nya sträckningen av vägen till Borensberg färdigställdes under hösten 2020 och flera andra projekt vill vi initiera tillsammans med Trafikverket och regionen. Särskilt förbindelserna till Linköping och Örebro/Hallsberg behöver förbättras.

Viktiga projekt är:

- Säkra cykelvägar till Vadstena och Borensberg, Nykyrka/Medevi och Skänninge, på sikt runt hela Vättern
- Dubbelspår hela vägen till Hallsberg är i ett planeringsskede.
- Förbättrad standard på riksväg 50/Bergslagsdiagonalen norrut mellan Nykyrka och Brattebo backe
- Asfaltering av ej belagda allmänna vägar på landsbygden.
- Befintlig belysning på landsbygden ska i möjligaste mån behållas och kompletteras vid tydliga behov.

Trafikplanering för landsbygden behöver samlas utifrån ett helhetsperspektiv, inklusive sociala och miljömässiga aspekter där även de enskilda vägarna ingår. En väl fungerande kollektivtrafik med goda möjligheter att utnyttjas för att kunna pendla till arbete samt för att komma till nödvändig service. Kommunala bidrag till enskilda vägar har återinförts från och med år 2015 och utgår med 10 procent, av Trafikverkets bidrag. Det kommunala bidraget kommer att höjas till 15% av Trafikverkets bidrag från och med 2022. Dialogen med Region Östergötland och Östgötatrafiken behöver fördjupas. Nya lösningar kan bidra till en förbättrad kollektivtrafik med högre nyttjandegrad. En betydligt tätare anropsstyrd kompletteringstrafik behövs där busslinjer saknas. Östgötapendeln bör förlängas norrut från Motala till Godegård, Hallsberg, Kumla och Örebro.

Tema 5: Motala i omvärlden

Stärkt platsvarumärke

I en allt mer globaliserad värld blir orters varumärken allt viktigare när det gäller att locka till sig inflyttare, företag och besökare. Därför ska vi fortsätta att utveckla vårt varumärke för Motala, Östergötlands sjöstad. Det är ett välkänt varumärke idag men det är viktigt att påpeka att det är ett varumärke för hela kommunen. Landsbygden kan dra nytta av varumärket om man använder det på rätt sätt.

⁴ Fixed Wireless Access är en teknik som använder en fast antenn på huset som använder mobilnät eller liknande för att ge bredband.

Borensberg har lanserat ett varumärke som ansluter till det som gäller för hela kommunen. *Borensberg – den lilla sjöstaden vid Göta kanal.* Det finns möjligheter att också utveckla varumärken för landsbygden och de mindre tätorterna, vilket kan bidra till att öka attraktiviteten för lokala produkter.

Godegård säteri med dess porslinsmuseum.

Integrera i regionen

Vi blir allt mer beroende av vår omvärld, vilket inte minst gäller den samlade arbetsmarknadsregion som framför allt Östergötland utgör. Arbetet tar sikte på att kommunen integreras allt mer i en större region när det gäller såväl arbete som studier och fritid. Östgötapendeln bör förlängas från Motala till Godegård, Hallsberg, Kumla och Örebro. Rikstäckande kollektivtrafikkort bör införas. Utveckling av samverkan med kommunerna i västra Östergötland är både ett mål och medel för våra strävanden att integreras i och positionera oss i regionen. Detsamma kan gälla för samarbetet mellan olika delar av landsbygden och näraliggande områden i andra kommuner.

Öppen, stolt och nyskapande

Ett av kommunens kärnvärden är att vara öppen. Ett sätt är att ha dialoger med olika grupper t.ex. medborgarmöten, men också skapa förutsättningar för dialog genom personliga möten och att invånare, företag, föreningar ska kunna lämna synpunkter på kommunens verksamhet. Arbetet med att implementera kommunens kärnvärden ska fortsätta – öppen, stolt och nyskapande. Vi ska även bli bättre på att kommunicera det som görs och det som händer inom kommunen – både som organisation och som geografisk plats.

Mer verkstad!

Motala kommun har tagit fram ett omfattande planeringsmaterial för Motala stad, Borensberg och nu för landsbygden. Uppå allt detta har kommunen tagit fram en ny översiktsplan (ÖP). Det är viktigt att sätta fokus på att få till genomförandet inom alla planerade områden.

Ett annat verktyg som kommer att användas är Ekosystemtjänster som ytterst handlar om att sätta ekonomiska värden på vår natur och den biologiska mångfald som vi vill slå vakt om. Som framgått är kommunikation om vad som görs och planeras central i detta sammanhang. Ett syfte är att informera alla intressenter samtidigt som vi håller fokus på det långsiktiga arbetet som måste göras för att nå visionen.

Utvecklingsplan för Motalas landsbygder 2021 - 2026

Ett prioriterat område är att arbeta med genomförandeplaner och uppföljning av att de åtgärder som finns redovisade i utvecklings-planen. Styrmodell och organisering behöver säkerställas så att planen följs. En del i detta är att finna former för uppföljning och återkoppling av genomförda åtgärder.

7. Aktiviteter 2021-2026

För programperioden finns följande aktiviteter som planeras och som kommer genomföras. För varje av de kommande åren kommer Motala kommun ta fram ytterligare en årlig åtgärdslista som ska bygga på dialoger med landsbygdens aktörer.

Tema 1: Bo och leva på landsbygden

1. Kommunen genomförde under 2015 ett s.k. LIS-projekt som handlade om att ta fram de områden på landsbygden med sjönära lägen som kan utvecklas till attraktiva boendemiljöer.
Under 2020 lyftes dessa områden in i det ordinarie översiktsplanarbetet och kompletterades med nya områden. Områdena kommer att kunna generera nybyggnation av bostäder och verksamheter på landsbygden i sjönära lägen.
2. Motala kommun satsade under den förra planperioden 2,7 miljoner kronor på att stödja insatser på landsbygden inom ramen för Lokalt Ledd Utveckling och med Leadermetoden bl.a. för att främja förutsättningarna för ett gott liv på landsbygden. Uppväxlingen av dessa medel via EU-pengar och regionala pengar skapade många tillväxtskapande projekt på landsbygden. Motala kommun har ambitionen att vara en del av den nya Leadersatsningen även i kommande programperiod.
3. Tillsammans med landsbygdens aktörer har kommunen under 2020 lanserat ett projekt som handlar om att inventera tomma fastigheter på landsbygden. Under programperioden kommer arbetet att fortsätta genom att ta en aktiv kontakt med fastighetsägare och stimulera och uppmuntra till ett agerande. Ett allt större intresse för boende på landsbygden har till viss del sin grund i den pandemi vi har gått igenom. Många har tvingats eller valt att arbeta hemifrån och de digitala mötesformerna har utvecklats vilket tros skapa ett än större intresse för ett boende på landsbygden.
4. Kommunen initierar ett eller flera försök att medverka i organisering av samåkning till arbete, studier och fritid på landsbygden.
5. Motala kommun ska, tillsammans med de lokala utvecklingsgrupperna, bevaka att den kommersiella servicen, främst i form av livsmedelsförsörjning och drivmedelsförsörjning, kan bibehållas och i vissa områden utvecklas. Alternativa lösningar för varuförsörjning ska uppmuntras (som den i Godegård där handlaren i Tjällmo har initierat näthandel med ett lokalt utlämningsställe i Godegård i samverkan mellan handlaren, kommunen, bostadsstiftelsen Platen och den lokala utvecklingsgruppen)
6. Försöket med s k Servicepunkter, knutna till de tre befintliga lanthandlarna på landsbygden (Tjällmo, Nykyrka och Fornåsa) permanentas och utformas efter bygdens och lanthandlarnas intentioner. Först ut var Servicepunkten i Fornåsa som dock fick en svår start mitt under Coronapandemin.

Tema 2: Vårdskap och upplevelser på landsbygden

1. En strategi för att utveckla turism och besöksnäringen togs fram under 2014/15 av Tillväxt Motala AB och Motala kommun och åtgärder kopplat till strategin som bl.a. handlar om naturturism och etablering av Östgötaleden, bildande av nätverk m.m.
2. Byalagsutveckling. Kommunens tjänstepersoner ska ta en mer aktiv roll i stödet till utveckling av aktörsgrupper på landsbygden.
3. Former för samspel mellan byalag, utvecklingsgrupper m.m. har utvecklats under senare år och formaliserats i en samverkansplattform med flera återkommande aktiviteter och forum. (se s 38) De s k Tematiska landsbygdsdialogerna kommer att fortsätta och utvecklas i samverkan med de lokala utvecklingsgrupperna.
4. Kommunen ska, i samverkan med Hela Sverige ska leva – Östergötland, bistå aktörerna att ta fram en modell för att skapa lokala utvecklingsplaner för de mindre tätorterna och omgivande landsbygd. Kommunen ska också bistå landsbygden med stöd, information och dörröppning gentemot de Leaderområden som etableras i nästa programperiod.
5. Kommunen betalar ut ekonomiskt stöd i form av den s k Bygdepengen(tillsammans med Länsstyrelsen) och utredde under 2020 möjligheterna att vid sidan om detta och Leadersatsningen, skapa förutsättningar för ideella aktörer att få del av särskilda investeringsbidrag som kan underlätta utveckling av arenor, mötesplatser, fritidsanläggningar. (se Tema 3 punkt 6)
6. Kommunen genomför årligen medborgardialoger som involverar landsbygden och de mindre tätorterna.
7. Som ett led i en förbättrad dialog genomförs varje år minst en s.k. Utvecklingspromenad för att ta in synpunkter på vad som kan förbättras i de mindre tätorterna.
8. Minst ett fullmäktigesammanträde per år förläggs utanför centralorten.
9. Den etablerade parlamentariska politiska arbetsgruppen med en politisk representant från varje enskilt parti i fullmäktige ges fortsatt förtroende, vilket är en garant för att det landsbygdsutvecklingsarbete som genomförs når ut till de politiska partierna.
10. För att stärka ungdomsinflytandet i de lokala utvecklingsgrupperna och i det allmänna arbetet kring utveckling på landsbygden skall någon form av ungdomsråd etableras.

Tema 3: Entreprenörskap och företagande på landsbygden

1. Inom ramen för Leaderarbetet medverkar kommunen till att sprida information om och medverka till att företagen på landsbygden ges bättre möjligheter att söka bidrag via Lokalt Ledd Utveckling. (Leader) Det ska finnas tjänstepersoner för stöd för landsbygdsgruppernas arbete med skapandet av projekt och ansökningar inom Leader.
2. Kommunen har i dialog med lanthandlarna omvandlat stödet för hemsändning, som upplevdes som administrativt krångligt och tidsödande. De medlen har istället omvandlats till stöd för etablering av en servicepunkt. Regionens medel i det tidigare hemsändningsbidraget används istället till investeringsstöd för lanthandlarna, vilket upplevs som mer gynnsamt och nödvändigt.
3. Seminarier om upphandlingar och upphandlingsförfarande hålls regelbundet av regionen och Tillväxt Motala AB.
4. Via de lokala utvecklingsgrupperna stimuleras till samverkan och företagsnätverkande. Företagsnätverk finns idag redan etablerat i Tjällmo och Klockrike.
5. Vi ska tillsammans skapa arenor och tillfällen för att stimulera och sprida (internt och externt) innovationer och goda exempel från Motalas landsbygd.
6. Motala kommun avsätter 200 000 kronor per år i en lokal fond, för stöd till mikroprojekt på landsbygden som gynnar utvecklingen och främjar allmänintresset. Fonden kan nyttjas till ytterligare medfinansiering av Leaderprojekt, utöver den årliga insats kommunen gör till Leaderområdena, eller till andra lovvärda projekt eller satsningar på landsbygden

Tema 4: Attraktiv och hållbar landsbygd

1. Enskilda vägar. Anslaget till enskilda vägar säkerställs samt kommer att höjas under 2022 till 15% av Trafikverkets stöd.
2. Kommunen fortsätter att bevaka möjligheterna till ett framtida tågstopp i Godegård och Fågelsta.

Utvecklingsplan för Motalas Landsbygder 2021 - 2026

3. Dialog med Östgötatrafiken ska genomföras ang. busstrafiken på landsbygden. Alla förändringar ska föregås av tät dialog. Motala kommun ska tillsammans med de lokala utvecklingsgrupperna marknadsföra de möjligheter som den s k Närtrafiken ger för landsbygden. Skolskjutsar för grundskoleelever bör förbättras.
4. De nya möjligheterna till ett cykelstråk mellan Motala och Borensberg, på g a den nya sträckningen av Rv 34, tas till vara och lanseras.
5. Kommunen verkar för en fortsatt och förstärkt kollektivtrafik på sträckan väg 1050. (Vägen söder om sjön Boren mellan Motala och Linköping)
6. En utbyggnad av cykelväg till Vadstena färdigställs under perioden och sträckan Nykyrka-Motala planeras. Näst i tur står sedan en cykelväg mellan Tjällmo tätort och idrottsplatsen norr om samhället samt en säkrare cykelled mellan Klockrike och Brunneby. I den planerade utbyggnaden av dubbelspår till Hallsberg kommer Trafikverket vara behjälpliga med att skapa en säker cykel- och gångväg mellan Godegårds samhälle och idrotts- och festplatsen söder om orten.
7. Kommunen för aktivt dialog med Trafikverket om upprustning och asfaltering av allmänna grusvägar.
8. Kommunen ska ha ett positivt förhållningssätt till ambitionerna om en upprustning av museijärnvägen mellan Vadstena och Fågelsta.
9. Motala ska sträva efter att nå de nationella målen vad gäller bredbandsutbyggnad, och söka samverka med operatörer för bästa möjliga resultat.

Tema 5: Motala i omvärlden

1. Östgötadagarna marknadsförs och fler aktiviteter genomförs tillsammans med Tillväxt Motala AB.

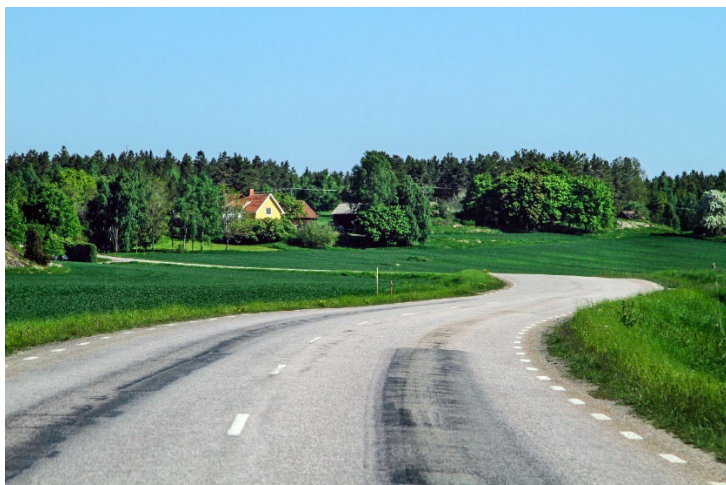
2. Marknadsföringsinsatser av landsbygden och de mindre tätorterna ska underlättas genom bland annat en tydligare lansering av evenemangskalendern men också genom att landsbygdens organisationer har möjlighet nyttja kommunens elektroniska infartsskyltar för marknadsföring av arrangemang och event på landsbygden. De olika områdena ska stimuleras till att utveckla sina hemsidor, som naturligtvis länkas från www.motala.se vilket ger möjligheter att ha en presentation för varje ort på webben.
3. Kontinuerliga informationsinsatser genom exempelvis nyhetsbrev fortgår. Nyhetsbrevet ska beskriva insatser och åtgärder samt landsbygdens egna aktiviteter.

8. Motala kommuns serviceplan för kommersiell service

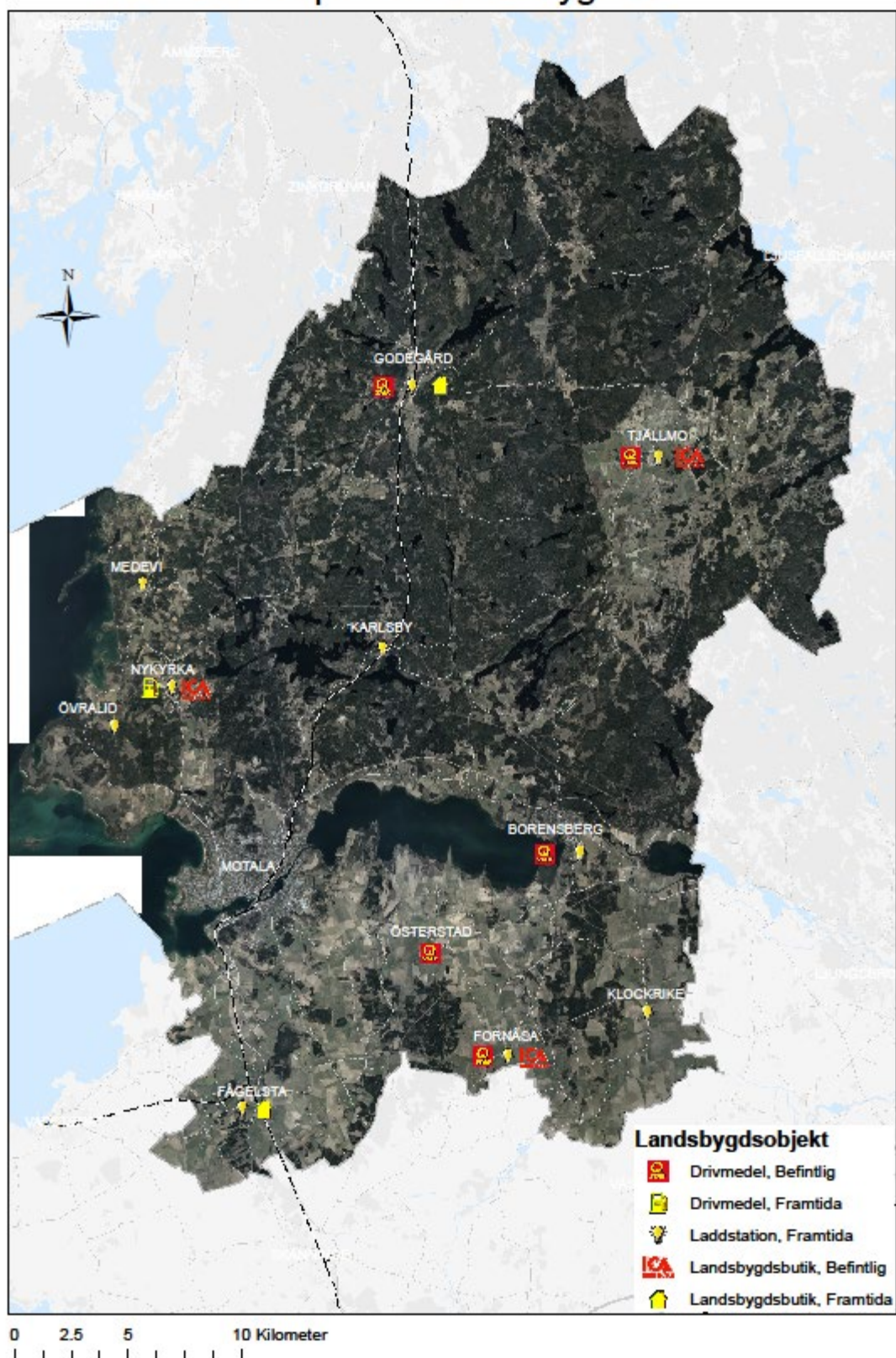
Motala kommun väljer att implementera en serviceplan för kommersiell service i den nya utgåvan av Utvecklingsplan för Motalas landsbygder. En serviceplan skall vara en långsiktigt hållbar strategi över hur Motala skall bevaka och utveckla den kommersiella servicen över tid. Denna serviceplan riktar in sig på Livsmedelsförsörjning, drivmedelsförsörjning samt betaltjänster.

Det finns ett regionalt serviceprogram för Östergötland där de ovanstående områdena är prioriterade. För dagligvaror och drivmedel är det regionala målet att minska andelen av befolkningen som har mer än 20 minuters färdväg till service. För grundläggande betaltjänster är målet att minska antalet geografiska områden som har mer än 3 mils enkel resa till dagskassedeponering. Dessa målsättningar har Motala kommun tagit fasta på i kommunens plan för kommersiell service.

Det finns geografiska områden i länet som är strategiskt viktiga för att nå tillgänglighetsmålen ovan. De dagligvarubutiker som ligger så till att de ensamma utgör servicenoder som täcker en geografiskt stor yta prioriteras. Prioriteringen innebär att särskilda åtgärder kan vidtas för att stärka aktören för att långsiktigt säkra tillgängligheten till service i området. En prioriterad butik kan beviljas servicebidrag från regionen vid ägarskifte och kan söka investeringsstöd genom Landsbygdsprogrammet.

Serviceplan för landsbygden

Kartbild beskriver den kommersiella servicen 2020 och framtida presumtiva lägen för butiker samt ladd- och drivmedelsstationer.

Livsmedelsförsörjning i Motala kommun

Motala kommun har tre lanthandlare som alla är s k ICA Nära butiker med mycket god omsättning och lönsamhet. Detta bottnar i flera framgångsfaktorer. För de första är innehavarna entusiastiska, omtyckta och mycket kompetenta för sitt uppdrag. Man kan då konstatera att belöningen blir med automatik en stark köptrohet och t o m ett kundunderlag som sträcker sig in i tätorten Motala. Åldersstrukturen på lanthandlarna borgar för att detta är hållbart över en längre tid.

Servicepunkten på ICA Nära i Fornåsa.

Servicefunktioner som butikerna tillhandahåller är ATG, Svenska Spel, Apotek, paketutlämning och ombud för Systembolaget.

ICA Tjällmo har tillsammans med kommunen, bostadsstiftelsen Platen och Godegårds byaråd även initierat ett utlämningsställe av livsmedel i Godegårds samhälle. Kunderna handlar via ICA online och varorna levereras till ett utlämningsställe i Godegård, Kunden låser upp lokalen med en kod och hämtar sina förpackade varor i kylar och frysar på plats. Därmed har ICA Tjällmo borgat för en god livsmedelsförsörjning även i Godegårdsområdet, som är ett geografiskt vidsträckt område.

Handlarna i Tjällmo och Fornåsa har också kvar tjänsten med hemsändning av varor men har, efter dialog med kommunen, valt att inte göra anspråk på något hemsändningsbidrag då kontrollfunktionen, administrationen och tidsåtgången för detta ansågs inte vara mödan värd. Kommunen har då valt att lägga den pengarna på att inrätta s k Servicepunkter i butikerna istället. Att Motala inte belastar Länsstyrelsens/regionens pott för hemsändningsbidraget bidrar till att potten för investeringsstöd för landsbygdsbutiker ökat, vilket handlarna anser vara en bättre prioritering av medel.

Drivmedelsförsörjning

Drivmedelsförsörjningen på Motalas landsbygd måste också anses vara god. Bolaget Q-star har fem etablerade drivmedelsstationer på Motalas landsbygd. De ligger strategiskt placerade i Borensberg, Österstad, Tjällmo, Godegård och Fornåsa.

Utvecklingsplan för Motalas Landsbygder 2021 - 2026

Utbudet på dessa stationer är:

Österstad – Bensin, Diesel, E85

Tjällmo – Bensin, Diesel,

Godegård – Bensin, Diesel

Fornåsa – Bensin, Diesel, E85

Motala och Borensbergs tätorter kan erbjuda följande:

Borensberg – Bensin, Diesel, AdBlue, HVO 100

Motala tätort – Bensin, Diesel, AdBlue, HVO 100, RME 100

Det vore önskvärt att fossilfria bränslen kunde erbjudas på fler platser.

Laddstationer för elbilar är också ett önskemål som bör tillskapas inom en snar framtid. I Motala kommuns översiktsplan har ett antal laddstationer föreslagits, bland annat i omedelbar anslutning till det tre lanthandlarna. Dessutom föreslås laddstationer vid frekvent besökta besöksnäringsmål.

Nykyrka handel och Motala kommun har undersökt möjligheterna att etablera en drivmedelsstation i anslutning till Lanthandeln i Nykyrka, än så länge utan framgång. En osäkerhetsfaktor här är den planerade ombyggnationen av Rv 50 mellan Motala och Askersund som kan påverka trafikflödena i området.

Betaltjänstfunktioner

Motala kommun kommer att vara med i projektet **Hållbara servicenoder i Östergötland** med fokus på Tjällmo. Länsstyrelsen har identifierat just Tjällmo som en viktig nod pga det långa avståndet till befintliga betaltjänstfunktioner. Förhoppningsvis leder projektet fram till lösningar, förmodligen kopplade till lanthandeln i Tjällmo, för deponering av dagskassar, kontantuttag samt möjlighet att betala fakturor/räkningar. Alterantiv lokalisering av denna funktion kan bli aktuell. Därmed elimineras de långa avstånden till dessa tjänster för hela den norra delen av Motala kommun.

Lokala Servicepunkter

Servicepunkter är ett annat begrepp som kräver en förklaring. Det handlar om att exempelvis komplettera en lanthandel med fler servicefunktioner av kommunal karaktär. En stationär Servicepunkt är etablerad i anslutning till ICA Nära i Fornåsa. Servicepunkten består av en caféhörna med allmän kommunal info i form av broschyrer, turistinformation, en dator med skrivare med möjlighet att ta del av information från olika servicegivare, möjlighet att skriva ut informationsblad och ansökningsblanketter med mera. Servicepunkten skall också kunna vara bemannad med viss frekvens av såväl tjänstepersoner som politiker.

Ambitionen är att fler servicepunkter skall kunna inrättas i Motala kommun, gärna i anslutning till övriga landsbygdsbutiker, men kan också vara aktuella vid andra naturliga mötesplatser. Utöver detta så har kommunens biblioteksbus utvecklats till en mobil servicepunkt som når stora delar av kommunens landsbygd med samma service som en stationär servicepunkt.

Nykyrka, Tjällmo och Fornåsa är prioriterade orter, p g a strategiska geografiska lägen, ur ett varuförsörjningsperspektiv. Vår nya översiktsplan har också pekat ut platser i Godegård, Karlsby, Klockrike och i Fågelsta för eventuell framtida lokalisering av livsmedelsbutiker. Här kan alternativa driftsformer så som personallösa butiker eller utlämningsställe för livsmedel vara alternativ.

Risk och sårbarhetsanalys

1. Om någon av de befintliga landsbygdsbutikerna av någon anledning skulle försvinna skulle konsekvenserna bli att de delar av kommunen som de försörjer skulle bli helt utan kommersiell service, och även kommunal service där Servicepunkter har inrättats. Andelen medborgare med mer än 20 minuters bilfärd till en livsmedelsbutik skulle öka dramatiskt. Detta skulle vara förödande för den fortsatta utvecklingen på dessa orter.
2. Vad gäller våra drivmedelsstationer är det viktigt att behålla nuvarande struktur och säkerställa att kommuninvånarna har tillgång till olika drivmedelsalternativ. Skulle någon drivmedelsstation försvinna blir konsekvenserna lika kraftiga som i fallet med livsmedelsbutiken som upphör.
3. Bristen på fossilfria drivmedelsalternativ inklusive el riskerar att hämma utvecklingen och möjligheten att helt övergå till klimatneutralt resande.
4. Ytterligare nedskärningar i kollektivtrafiken är en risk för utsatta grupper på landsbygden som är beroende av dess tillgänglighet för sin livsmedelsförsörjning.

Målsättningar och handlingsplan

1. Nuvarande struktur vad gäller Livsmedelsförsörjning med tre starka landsbygdsbutiker skall stödjas och stärkas.
2. Möjligheter att inrätta fler Servicepunkter i anslutning till butikerna eller på annan plats skall undersökas.
3. I Samverkan med lanthandlarna ska utredas andra alternativa åtgärder för att tillgodose s k vita fläckar, vad gäller livsmedelsförsörjning.

4. Kommunen skall ha en långsiktig plan för att skapa tillväxt på landsbygdsorterna och därmed öka möjligheterna till att upprätthålla en god service.
5. Motala kommun ska vara behjälplig med information kring olika stödfunktioner för att ytterligare stärka landsbygdsbutikerna, liksom information om stöd från servicegivare.
6. Motala kommun ska verka för att nuvarande struktur vad gäller tillgång till drivmedel skall bevaras och i vissa fall jobba för nyetablering. Detta gäller framför allt trakterna kring riksväg 50 och Nykyrka.
7. Motala kommun ska också påverka bensinbolagen att verka för inrättandet av möjligheter till alternativa fossilfria drivmedel.
8. Motala kommun har i sin översiktsplan markerat ett antal strategiska punkter på landsbygden som lämpliga för etablering av laddstationer för elbilar.
9. Motala ska ha en tät och konstruktiv dialog med drivmedelsbolag i syfte att bevara och bredda sortimentet.
10. Motala ska verka för att boende i kommunen har kännedom om vilka möjligheter som finns för att nyttja kollektivtrafik för att få tillgång till service. Närtrafiken ska marknadsföras.
11. Motala ska initiera satsningar för ökad digital tillgänglighet för grupper som riskerar att hamna utanför det digitala samhället. Exempelvis onlinehandel och matdistribution.
12. Motala kommun ska verka för en täckning av betaltjänster, (dagskassedeponi, kontantuttag samt fakturbetalning), kan ske över hela kommunen enligt uppsatta tidsramar. Tjällmo är en ort som därmed blir aktuell för dessa funktioner.

9. Motala kommuns samverkansplattform för landsbygdsutveckling

Motala kommun har under åren 2019 och 2020, i samverkan med det riksomfattande projektet "Service i samverkan", utarbetat en plattform för hur dialogen mellan kommunen och landsbygden ska utvecklas. Nedan beskrivs de aktiviteter och arenor som etablerats.

- 1 Motala kommuns utvecklingsstrategi, med fokus på landsbygdsfrågorna, ska ha en tät dialog med de lokala utvecklingsgrupperna, företagen och föreningar på

Utvecklingsplan för Motalas Landsbygder 2021 - 2026

landsbygden. Minst tre stormöten per år, förlagda antingen till kommunhuset eller i någon av de mindre orterna, ska arrangeras med fokus på lägesrapporter, kommunal information samt allmän dialog. Utvecklingsstrategen har med andra ord en tydlig roll som "En dörr in – Landsbygd".

- 2 Den parlamentariska arbetsgruppen med en politiker från varje enskilt parti i fullmäktige permanentas och väljs för varje mandatperiod. Gruppens syfte är att följa arbetet med landsbygdsfrågorna och vara en garant för att förankringen i de politiska partierna blir grundlig.
- 3 Tematiska landsbygdsdialoger ska genomföras, på kommunens eller på landsbygdens initiativ. Dialogerna ska förberedas, den politiska arbetsgruppen ska delta och "rätt" tjänstepersoner från kommunen och/eller regionen/Länsstyrelsen ska bjudas in.
- 4 De s k Servicepunkterna (Finns idag i ICA Fornåsa) ska utvecklas och i möjligaste mån bemannas med vissa tidsintervall av politiker och tjänstepersoner. Förhoppningen är att ytterligare servicepunkter kan inrättas.
- 5 Den s k Bokbussen har utvecklats till en rullande servicepunkt för landsbygden och bostadsområdena kring Motala tätort. Den har samma service som en ordinarie Servicepunkt, men agerar alltså mobilt.
- 6 Motala kommun ska stimulera företag, föreningar och lokala utvecklingsgrupper att nyttja de möjligheter till projektstöd som Leaderområdena, eller statliga och regionala organisationer, kan erbjuda.
- 7 Motala kommun ska informera om de forum och den kompetensutveckling som erbjuds kring landsbygdsutveckling.
- 8 Motala kommun ska tillsammans med Tillväxt Motala stötta och underlätta för landsbygdens företag och föreningar med exempelvis företagsexpansion eller utveckling av de vanligt förekommande kulturarrangemangen på landsbygden.
- 9 Motala kommun ska förlägga minst ett fullmäktigemöte per år i någon av de mindre tätorterna.
- 10 Motala kommun ska alltid hörsamma inbjudningar från landsbygdens organisationer att närvara vid möten eller arrangemang som det bjuds in till.
- 11 Alla beslut som på ett eller annat sätt kan påverka landsbygden och de boende på landsbygden ska i god tid kommuniceras i en öppen dialog.
- 12 Företag och föreningar ska erbjudas s k "Rivstartsmöten" när de står inför en större förändring, expansion eller nyetablering. Detta gäller även vid tillfällen när ett arrangemang ska initieras och planeras.
- 13 Motala kommun ska under perioden verka för att ungdomsinflytandet i de lokala utvecklingsgrupperna och i det allmänna utvecklingsarbetet kring landsbygdsfrågor stärks.

Utvecklingsplan för Motalas Landsbygder 2021 - 2026

- 14 Årliga planeringsmöten med de lokala utvecklingsgrupperna samt berörda tjänstepersoner och politiska företrädare bör utformas, där åtgärder och framtida önskemål behandlas.

Tematisk landsbygdsdialog med representanter från de lokala utvecklingsgrupperna och den parlamentariska politiska arbetsgruppen.

Planen är framtagen av Motala kommun i stark symbios med de lokala utvecklingsgrupperna på landsbygden.

